

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 12/2006 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om assisterad befruktning samt till lag om ändring av lagen om faderskap

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 28 februari 2006 en proposition med förslag till lag om assisterad befruktning samt till lag om ändring av lagen om faderskap (RP 3/2006 rd) till lagutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat en lagmotion med förslag till lag om användning av könsceller och embryon vid assisterad befruktning (LM 140/2005 rd — Päivi Räsänen /kd m.fl.), som remitterades till utskottet den 9 november 2005.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet och social- och hälsovårdsutskottet lämnat utlåtanden i ärendet. Utlåtandena återges efter betänkandet (GrUU 16/2006 rd och ShUU 7/2006 rd).

På lagutskottets begäran har grundlagsutskottet dessutom gett ett nytt utlåtande (GrUU 25/2006 rd) som också återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsdirektör Tiina Astola, justitieministeriet

- regeringssekreterare Johanna Huovinen och jurist Päivi Kemppi, social- och hälsovårdsministeriet
- barnombudsman Maria Kaisa Aula
- referendarieråd Arja Myllynpää, Rättsskyddscentralen för hälsovården
- generalsekreterare Ritva Halila, riksomfattande etiska delegationen inom hälso- och sjukvården
- forskarprofessor Elina Hemminki, Forsknings- och utvecklingscentralen för hälso- och sjukvården Stakes
- ecklesiastikråd Seppo Häkkinen, Kyrkostyrelsen
- ordförande Auli Malinen och vice ordförande Samuli Saarni, utskottet för etiska principfrågor, Finlands Läkarförbund
- jurist Arto Nikkarinen, Finska Befolkningsförbundet r.f.
- docent Ralph Ashorn
- professor Mikael Hidén
- professor Raimo Lahti
- professor Veikko Launis
- juris licentiat Maija Sakslin
- medicine doktor Tytti Solantaus
- professor Tuula Tamminen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- jämställdhetsombudsmannen
- Centralförbundet för Barnskydd
- kyrkans delegation för mänskliga rättigheter.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONEN

Regeringens proposition

I den föreslagna lagen om assisterad befruktning ingår bestämmelser om assisterad befruktning som utförs genom att en könszell eller ett embryo från en människa förs in i en kvinna i syfte att åstadkomma graviditet. Behandlingar för ändamålet är bl.a. insemination och provrörsbefruktning. Lagen föreslås också gälla donation och förvaring av könsceller och embryon för användning vid assisterad befruktning.

Något krav på att den som behandlas genom assisterad befruktning lever i ett parförhållande ställs inte i den föreslagna lagen. Vid assisterad befruktning får dels personens egna könsceller och embryon, dels donerade könsceller och embryon användas. Surrogatmoderskap ska inte vara tillåtet. Inga bestämmelser föreslås om metoderna för assisterad befruktning.

Könsceller eller embryon får inte användas för assisterad befruktning utan personens samtycke. Könsceller eller embryon där det har gjorts ingrepp i arvs massa eller som har använts för forskning får inte användas vid assisterad befruktning, inte heller embryon som har erhållits genom kloning. Barnets egenskaper får inte påverkas genom val av könsceller eller embryon annat än om syftet är att säkerställa barnets hälsa eller att barnet utseendemässigt ska likna den ena föräldern. Könsceller från en och samma donator får användas för högst fem personer som behandlas. Donerade könsceller och embryon får användas under tio år efter donationen.

Könsceller för assisterad befruktning får doneras av personer som har fyllt 18 år och som har godkänts vid en hälsokontroll.

Ett barn som har sitt ursprung i en donerad könszell har efter att ha fyllt 18 år rätt att få veta donatorns identitet. Rättsskyddscentralen för hälsovården ska föra ett register över könscells-donationer och donatorernas identitet.

Assisterad befruktning får utföras samt köns-cell och embryon lagras av de verksamhetsen-heter inom hälso- och sjukvården som har fått tillstånd till det samt av specialistläkare med

kunskaper i assisterad befruktning. Tillstånd beviljas av Rättsskyddscentralen för hälsovården på ansökan.

I lagen om faderskap föreslås ändringar som innebär att den man som i ett parförhållande har givit sitt samtycke till assisterad befruktning ska vara barnets far. En äkta mans faderskap ska inte kunna upphävas, om barnet har fötts till följd av assisterad befruktning och han har gett sitt samtycke till behandlingen. Om ett barn som kommit till genom assisterad befruktning föds utom äktenskap, kan faderskapet fastställas genom erkännande eller rättegång. Detsamma gäller en sådan mans faderskap som har gett sitt tillstånd till att spermier som han donerat används för assisterad befruktning av en kvinna som inte lever i ett parförhållande med en man samt samtyckt till att hans faderskap kan fastställas.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft cirka sex månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

Lagmotionen

I lagmotion LM 140/2005 rd föreslås en ny lag om användning av könsceller och embryon vid assisterad befruktning. Enligt förslaget får äkta makar som lider av ofrivillig barnlöshet genomgå assisterad befruktning. Bara parets egna könsceller och embryon får användas vid behandlingen, men om kvinnan avlider under behandlingen får embryona överlåtas för att användas i behandlingen av ett annat par. Det är inte tillåtet att selektera embryon. Däremot tillåter lagmotionen att könsceller selekteras. Vid behandlingen är det tillåtet att bara en gång generera så många embryon som det behövs för en graviditet. Assisterad befruktning får genomföras av verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården samt specialistläkare med kunskaper i assisterad befruktning. De förutsätts ha tillstånd för verksamheten av Rättsskyddscentralen för hälsovården.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och annan utredning anser utskottet förslaget vara nödvändigt och lämpligt. Utskottet tillstyrker lagförslagen med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Tillämpningsområdet

Med den föreslagna lagen om assisterad befruktning utsträcks lagstiftningen till verksamhet som hos oss, i motsats till många andra länder, bara har reglerats genom lagstiftningen om den allmänna hälso- och sjukvården. Sett mot den bakgrunden är en särskild lag om assisterad befruktning rent principiellt sett en mycket stor reform. Också social- och hälsovårdsutskottet anser i sitt utlåtande att den föreslagna lagstiftningen är nödvändig och bör sättas i kraft så snart som möjligt.

Assisterad befruktning är avsett som hjälp för ofrivilligt barnlösa. Som det framgår av propositionen (s. 4, första spalten) är ofrivillig barnlöshet ett problem som ökat på senare år. I Finland beräknas ungefär 15 procent av gifta och samboende par i fertil ålder lida av ofrivillig barnlöshet. Assisterad befruktning kommer alltså att bli en allt större fråga av relevans för vårt samhälle. Om man ser till individen kan möjligheterna att få assisterad befruktning vara av oerhört stor psykologisk betydelse. I propositionen (s. 4, första spalten) lyfter regeringen på ett mycket bra sätt fram de svårigheter och kriser som är förknippade med barnlöshet.

Med hänvisning till det ovan relaterade är det utan vidare så att bestämmelserna om assisterad befruktning är en mycket känslig fråga sett ur lagstiftarens perspektiv. När vi rör oss i dessa områden påverkas lagstiftarens vägval i exceptionellt hög grad av de etiska synpunkterna i vårt samhälle, likaså av närliggande attityder till exempelvis familjemönstren i vårt samhälle. Under behandlingen i utskottet framträdde det tydligt att det råder diametralt motsatta uppfattningar som vi bygger våra värdegrunder på när det bland annat gäller frågor som den enskildes rätt

att föröka sig, familjens roll och betydelse och barnens möjligheter att växa och utvecklas till harmoniska samhällsindivider.

Dessa divergerande synsätt har utmynnat i meningsskiljaktigheter när det gäller tillämpningsområdet för den föreslagna lagen om assisterad befruktning, det vill säga vem som ska få de behandlingar som avses i lagen. I sitt utlåtande går grundlagsutskottet in på den specialstatus som äktenskapet och äktenskapsliknande förhållanden har i relation till andra familjemönster. Enligt grundlagsutskottet gäller äktenskapslagstiftningen och närliggande lagar den typen av särskilda beslut med inverkan på samhällets framtid och värderingar som motiverar att äktenskap mellan kvinnor och män ges en specialstatus som parförhållande i lagstiftningen. Också en lag som den föreslagna, som reglerar människolivets början bör vara kraftfullt förankrad i de rådande samhällsvärderingarna, framhåller lagutskottet. Mot denna bakgrund har utskottet kommit fram till en lösning som innebär att lagens tillämpningsområde begränsas till att gälla behandlingar för kvinnor och män som tillsammans lever i äktenskap eller under äktenskapsliknande förhållanden.

Straffbestämmelser

I 7 kap. i det första lagförslaget ingår ett flertal straffbestämmelser. Med hänvisning till att assisterad befruktning är förknippad med betydande intressen såväl för den enskilde som för samhället är det enligt lagutskottet godtagbart att straffrättsliga hot införs för att garantera ett adekvat förfarande i denna fråga. Av samma anledning anser utskottet det förstäeligt att flera delar av brottsrekvisitet inte bara avser uppsåt utan också grov oaktsamhet. Assisterad befruktning får utföras bara av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Därför kan straffbestämmelserna antas ha en förebyggande effekt.

Av de skäl som framgår ovan tillstyrker lagutskottet de föreslagna straffbestämmelserna utan ändringar. Samtidigt påpekar utskottet att straffskalan i de flesta straffbestämmelser omfattar

upp till ett års fängelse. Det harmonierar inte med den koncentrationsprincip som ingår i den övergripande reformen av strafflagen och innebär att straffbestämmelser i speciallagstiftning placeras i strafflagen, om de är förenade med hot om fängelsestraff. Det är ett mål som lagutskottet både i det första steget (se LaUB 6/1990 rd, s. 4) och det andra steget (se LaUB 22/1994 rd, s. 5) av strafflagsreformen i princip ansåg vara positivt och godtagbart, även om utskottet samtidigt pekade på de praktiska problemen med att genomföra principen, framför allt inom vissa specialområden. Koncentreringsprincipen bör fortfarande i mån av möjlighet vara huvudregeln, framhåller utskottet. Enligt uppgifter till utskottet kommer justitieministeriet senast i början av 2007 att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att lägga fram ett förslag som bland annat innebär att straffbestämmelserna med hot om fängelse i lagen om assisterad befruktning lyfts över till strafflagen. Det är viktigt att projektet blir av. Samtidigt bör arbetsgruppen utreda förhållandet mellan de aktuella straffbestämmelserna och bland annat brottsrekvisitet i lagen om medicinsk forskning (488/1999) å ena sidan och hälso- och sjukvårdsbestämmelserna i 44 kap. i den reviderade strafflagen från 2002 å andra sidan.

Detaljmotivering

1. Lag om assisterad befruktning

2 §. *Definitioner.* Paragrafen innehåller definitioner som är viktiga för tillämpningen av lagen. Med hänvisning till skälen ovan föreslår utskottet att assisterad befruktning bara ska få utföras på par som består av en man och en kvinna. Följaktligen föreslår utskottet att definitionen på par stryks i 1 punkten och att den nya 1 punkten anger att med den som får behandling avses en kvinna och en man som lever tillsammans i äktenskap eller under äktenskapsliknande förhållanden. På grund av ändringen ändras numreringen av de övriga punkterna i paragrafen.

Enligt 4 punkten (5 punkten i RP) avses med serviceproducenter verksamhetsenheter inom

hälso- och sjukvården och läkare som innehar tillstånd enligt 24 §. Social- och hälsovårdsutskottet påpekar i sitt utlåtande att definitionen inte stämmer överens med definitionen på serviceproducent i 2 § 2 mom. i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990). Där avser serviceproducent uteslutande verksamhetsenheter som tillhandahåller privat hälso- och sjukvård, men inte självständiga yrkesutövare. För en samordning av lagstiftningen föreslår utskottet att den föreslagna lagen i stället för "serviceproducenter" talar om "tjänstetillhandahållare". Följaktligen bör också 6, 9, 10, 12, 14, 16—19, 22, 23, 25, 26, 28, 31 och 38 § ändras. Nedan motiverar utskottet inte förslagen närmare.

5 §. *Inverkan på barnets egenskaper.* Ovan föreslår utskottet att definitionen på par stryks i 2 §. Därför föreslår utskottet att ordet "par" i 2 mom. ersätts med "den som får behandling".

6 §. *Förintande av könsceller och embryon.* Paragrafen föreskriver när lagrade könsceller och embryon måste förintas. Enligt 2 mom. ska könsceller och embryon som lagrats för att användas vid behandling av egen barnlöshet förintas utan dröjsmål när tjänstetillhandahållaren har fått en begäran från personen om att könscellerna eller embryona ska förintas. Enligt motiven betyder det att lagrade spermier ska förintas på begäran av mannen och lagrade äggceller på begäran av kvinnan. Embryon ska förintas om antingen kvinnan eller mannen begär det. Utskottet föreslår att momentet förtydligas i enlighet med detta.

Nedan föreslår utskottet att 16 § 2 mom. stryks. Därför måste hänvisningen i 3 mom. ändras.

7 §. *Användning av könsceller för andra ändamål.* Paragrafen anger under vilka förutsättningar könsceller eller embryon får användas för annat lovligt ändamål i stället för att förintas. Utskottet har anpassat formuleringen till 6 § 1 mom. Samtidigt har utskottet anpassat rubriken till innehållet i paragrafen.

8 §. *Hinder för utförande av assisterad befruktning.* Paragrafen innehåller sex punkter som anger när assisterad befruktning inte får utföras. Ovan föreslår utskottet att definitionen på par stryks i 2 §. Därför måste 2 punkten justeras i lagtekniskt hänseende.

10 §. *Handling i vilken den som skall få behandling ger sitt samtycke.* I 1 mom. anges vad som måste framgå av handlingen för samtycke. Enligt 1 punkten ska namn och personbeteckning eller födelsedatum i fråga om den eller de som ger samtycke framgå. Av motiven (s. 31, andra spalten) framgår det att födelsedatum är tänkt att vara likvärdigt med personbeteckning eftersom födelsedatum ska anges i stället för personbeteckning bara om personen saknar personbeteckning. Utskottet föreslår att lagrummet förtydligas i detta hänseende.

Ovan föreslår utskottet att assisterad befruktning bara ska få utföras på kvinnor och män som lever tillsammans i äktenskap eller under äktenskapsliknande förhållande. Som regeringen framhåller i motiven (s. 30) krävs det då att både kvinnan och mannen ger sitt samtycke. Därför stryker utskottet singularformen för samtycke i 1 mom. 1 och 6 punkten.

Dessutom ses formuleringen i 2 mom. över i syfte att klarlägga att båda parter ska få ett exemplar av samtyckeshandlingen.

12 §. *Anteckningar och intyg över assisterad befruktning.* I 3 mom. regleras tjänstetillhandahållarens skyldighet att underrätta spermadonatör att barnet har fötts, när någon annan än ett par har genomgått behandling och donatorn har gett sitt samtycke till att han fastställs som far till barnet. Ovan föreslår utskottet att assisterad befruktning bara får utföras på par som består av en kvinna och en man. Därför är momentet onödigt och utskottet föreslår att det stryks.

3 kap. *Donation av könsceller och embryon.* Som rubriken säger gäller bestämmelserna bara donation av könsceller och embryon. Av 16 § framgår emellertid att kapitlet delvis också gäller när könsceller och embryon flyttas över till en annan tjänstetillhandahållare. Nedan föreslår

utskottet att det måste föras ett särskilt register över överföringarna. Följaktligen föreslår utskottet att rubriken också ska nämna överföring av könsceller och embryon.

14 §. *Donators kod.* I 2 mom. föreskrivs om donators kod när någon annan än ett par får behandling och donatorn har gett sitt samtycke till att han fastställs som fader till barnet. Ovan föreslår utskottet att assisterad befruktning bara får utföras på par som består av en man och en kvinna. Därför bör momentet strykas.

15 §. *Uppgifter som skall inhämtas om donatorn.* Utskottet har gjort en lagteknisk justering i paragrafen.

16 §. *Donatorns samtycke till användning av könsceller.* Paragrafen har bestämmelser om samtycke från donatorn, återkallande av samtycke och dessa faktorerers betydelse för användningen av könsceller vid assisterad befruktning.

Bestämmelserna i 2 mom. gäller fall då en donators könsceller används vid assisterad befruktning som utförs på någon annan än par. I 4 mom. anges vilken effekt det har i sådana situationer att donatorn återkallar sitt samtycke till fastställande av faderskap. Ovan föreslår utskottet att assisterad befruktning bara ska få utföras på par som består av en man och en kvinna. Därför bör 2 och 4 mom. strykas.

Om den tjänstetillhandahållare som tagit emot donationen för över könsceller till någon annan tjänstetillhandahållare måste donatorn lämna en återkallelse till den tjänstetillhandahållare som avses i 2 mom. (3 mom. i RP), det vill säga den som har tagit emot donationen. Tjänstetillhandahållaren är då skyldig att underrätta den tjänstetillhandahållare som övertagit könsceller om återkallandet. Lagförslaget har ingen bestämmelse som förpliktar den tjänstetillhandahållare som tar emot donationen att föra ett särskilt register över överföringar av könsceller. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att lagen får en bestämmelse om ett sådant register. Också lagutskottet anser att ett register behövs eftersom det annars kan vara svårt för donatorn att utnyttja rätten att återkalla sitt samtycke till faststäl-

lande av faderskap, vilket också social- och hälsovårdsutskottet påpekar i sitt utlåtande.

Med hänvisning till det som sägs ovan föreslår utskottet att paragrafen får ett nytt 3 mom. Momentet förpliktar tjänstetillhandahållaren att föra ett särskilt register över könsceller och embryon som förts över till någon annan tjänstetillhandahållare. Av registret måste följande saker framgå: 1) donators kod för den donator vars könsceller har överförts, 2) tidpunkten för överföringen och 3) den tjänstetillhandahållare som mottagit överföringen.

17 §. *Handling i vilken donatorn ger sitt samtycke.* Paragrafen har en lista över vilka saker som ska framgå av samtycket till överföring. Ovan föreslår utskottet att 16 § 2 mom. i propositionen stryks. Därför måste motsvarande bestämmelser i 17 § strykas. Följaktligen föreslår lagutskottet att 5 och 6 punkten i 1 mom. utesluts.

18 §. *Anmälan av uppgifter om donator till donationsregistret.* Paragrafen anger vilka uppgifter den mottagande tjänstetillhandahållaren ska anmäla till det donationsregister som avses i 22 §. Ovan föreslår utskottet att bestämmelserna i 16 § 2 mom. i propositionen stryks. Följaktligen bör motsvarande bestämmelser i 18 § också strykas. Följaktligen föreslår lagutskottet att 2 mom. utesluts.

19 §. *Förvaring och förstörande av handlingar som gäller donatorn.* Donatorns identifieringsuppgifter, personuppgifter om donatorn som har inhämtats vid hälsokontroller och det arkivexemplar av donatorns samtycke som finns i tjänstetillhandahållarens arkiv ska enligt 2 mom. förstöras två år efter att de donerade könscellerna eller embryona användes eller förintades alternativt donerades för ändamål som avses i 7 §.

Ovan föreslår utskottet att 16 § kompletteras med bestämmelser om att den mottagande tjänstetillhandahållaren är skyldig att föra register över överföringar av könsceller och embryon till andra tjänstetillhandahållare. Uppgifterna om donatorn bör, enligt utskottet, förstöras inom

samma tid som övriga uppgifter om donatorn enligt det aktuella momentet. Utskottet föreslår att momentet kompletteras i överensstämmelse med detta.

I levande livet är det emellertid svårt för den överförande tjänstetillhandahållaren att veta när de överförda könscellerna eller embryona utsätts för åtgärder som aktiverar fristen för att uppgifter ska förstöras. Därför föreslår utskottet att momentet kompletteras med en bestämmelse som säger att den mottagande tjänstetillhandahållaren utan dröjsmål ska underrätta den överförande tjänstetillhandahållaren när en sådan åtgärd vidtas.

20 §. *Donation av embryon.* Ett par med vars könsceller embryon har skapats för att användas vid egen assisterad befruktning kan enligt 1 mom., om vardera parten samtycker till det, donera överblivna embryon för behandling av någon annan genom assisterad befruktning. I sådana fall tillämpas bestämmelserna om donation av könsceller. Enligt motiven till propositionen (s. 27, första spalten) betyder paragrafen att donator i dessa fall syftar på både den kvinna och den man ur vilkas könsceller embryot har uppstått och som donerar embryot för att användas vid assisterad befruktning av någon annan. Utskottet föreslår att momentet förtydligas i enlighet med detta.

Ovan föreslår utskottet att rubriken ändras så att kapitlet också gäller överföring av könsceller. Utskottet föreslår att i 1 mom. för tydlighetens skull också nämns överföring av embryon. Utskottet har omformulerat rubriken i enlighet med detta.

Tidigare i betänkandet föreslår utskottet att definitionen på par stryks i 2 §. Därför har den första meningen i momentet formulerats om.

22 §. *Donationsregistret.* Rättsskyddscentralen för hälsovården för ett register över donationer av könsceller och embryon för assisterad befruktning. Utifrån uppgifterna kan en person som fötts genom donerade könsceller ta reda på sitt biologiska ursprung. Ovan föreslår utskottet att bestämmelserna i 16 § 2 mom. stryks. Därför

bör motsvarande bestämmelser i den andra meningen i paragrafen också uteslutas.

23 §. Rätt till information. Enligt paragrafen har en person som fyllt arton år rätt att av tjänstetillhandahållaren få en kopia av uppgifterna i registret för att kunna utreda sitt biologiska ursprung. Som det framgår av motiven (s. 36, andra spalten) har personen rätt att få uppgifterna oberoende av vad andra lagar föreskriver om hemlighållande av uppgifter. Frågan är av så stor betydelse att utskottet föreslår att frågan regleras i lagen.

Ovan föreslår utskottet att bestämmelserna i 16 § 2 mom. stryks i lagförslaget. Därför bör motsvarande bestämmelser i 23 § strykas. Följaktligen föreslår utskottet att 2 mom. utelämnas.

24 §. Tillstånd. Paragrafen har bestämmelser om kriterierna för tillstånd till assisterad befruktning. Det är extra viktigt att paret i enlighet med 9 § får adekvat information bland annat om hur det kommande barnets biologiska ursprung kan påverka relationerna i familjen. Utskottet menar att förutsättningarna för den typen av rådgivning bör säkerställas innan paret får tillstånd att genomgå assisterad befruktning. Följaktligen föreslår utskottet att kriterierna kompletteras i detta syfte. Det föreslagna tillägget betyder emellertid inte att rådgivningen måste ges av tjänstetillhandahållarens personal. Det räcker med att tjänstetillhandahållaren ger garantier för att rådgivningen är ordnad på behörigt sätt, till exempel genom utläggning på en annan tjänstetillhandahållare.

31 §. Närmare bestämmelser. Paragrafen räknar upp de fall då närmare bestämmelser kan meddelas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Ovan föreslår utskottet att 16 § 3 mom. föreskriver att tjänstetillhandahållaren är skyldig att föra register över könsceller och embryon som förs över till någon annan tjänstetillhandahållare. Det kan hända att det behövs närmare bestämmelser om detaljerna kring registret. Därför

föreslår utskottet att paragrafen får en ny 4 punkt med en bemyndigandebestämmelse. Samtidigt ändras numreringen av resten av punkterna.

Enligt 7 punkten (6 punkten i RP) har social- och hälsovårdsministeriet rätt att genom förordning meddela närmare bestämmelser om grunderna för de avgifter som avses i 25 §. Paragrafen innefattar nödvändiga bestämmelser om avgifter och kriterier för avgifter för förvaring av könsceller och embryon. Följaktligen föreslår utskottet en omformulering av punkten.

38 §. Övergångsbestämmelser. Könsceller och embryon som innan lagen träder i kraft har donerats för assisterad befruktning får enligt 1 mom. användas för ändamålet bara om donatorn har samtyckt till att uppgifter om hans identitet i enlighet med 23 § ges till det kommande barnet.

Under behandlingens gång påpekades det för utskottet att den föreslagna lagen kan ha den följden att befintliga embryon måste förstöras och ny behandling inledas. Därmed kan parens planer på att skaffa ett biologiskt helsyskon till sina barn gå i stöpet, om en tidigare donator inte ger sitt samtycke till att hans identitet senare röjs för barnet. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår i sitt utlåtande att övergångsbestämmelserna ändras för att tillåta att ett par skaffar ett helsyskon med hjälp av könsceller från samma donator som redan en gång har donerat könsceller för ett barn i familjen. Vidare anser grundlagsutskottet (GrUU 25/2006 rd) det befogat att ett par ska ha möjligheter att skaffa ett biologiskt helsyskon till ett barn som fötts som resultat av assisterad befruktning. Grundlagsutskottet menar att det finns tungt vägande skäl för den typen av övergångsbestämmelser.

Med hänvisning till skälen ovan föreslår lagutskottet att 1 mom. kompletteras med en bestämmelse som säger att könsceller eller embryon som har donerats innan lagen träder i kraft får användas för assisterad befruktning under tre år efter att lagen har trätt i kraft. Syftet med behandlingen ska vara att ett barn som tidigare har fötts som resultat av assisterad befruktning ska få ett biologiskt helsyskon.

2. Lag om ändring av lagen om faderskap

3 a §. Fadern till ett barn som har fötts till följd av assisterad befruktning. I 1 mom. ingår bestämmelser om vem som ska anses vara fadern när ett barn har fått sin början i assisterad befruktning som utförts på modern. Enligt den första meningen är fadern den man som i samförstånd med modern har gett sitt samtycke till behandlingen. Enligt formuleringen grundar sig faderskapet då direkt på lagen. I motiven (s. 40 och s. 41) sägs det emellertid att faderskapet i sådana fall ska fastställas särskilt. Utskottet föreslår att formuleringen förtydligas i enlighet med detta.

Ovan föreslår utskottet att assisterad befruktning bara ska få utföras på par som består av en kvinna och en man. Därför bör bestämmelserna i anknytning till 16 § 2 mom. i propositionen strykas.

Lagmotionen

Lagmotion LM 140/2005 rd. Utskottet föreslår att riksdagen stiftar en lag om assisterad befruktning i överensstämmelse med utskottets ändringsförslag. Följaktligen föreslår utskottet att lagmotionen förkastas.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår lagutskottet

att lagförslag 1 och 2 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att lagmotion LM 140/2005 rd förkastas.

Utskottets ändringsförslag**1.****Lag****om assisterad befruktning**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.**Allmänna bestämmelser****1 §**

(Som i RP)

2 §**Definitioner**

I denna lag avses med
(1 punkten *utesl.*)

1) den som får behandling en kvinna och en man som lever tillsammans i äktenskap eller under äktenskapsliknande förhållanden,

(2 och 3 punkten som 3 och 4 punkten i RP)

4) **tjänstetillhandahållare** sådana verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården och läkare som innehar tillstånd enligt 24 §, samt

(5 punkten som 6 punkten i RP)

3 och 4 §

(Som i RP)

5 §

Inverkan på barnets egenskaper

(1 mom. som i RP)

Hälsan hos det barn som skall födas får påverkas genom val av könsceller eller embryon som konstaterats vara friska i fråga om en bestämd, allvarlig sjukdom. Barnets könstillhörighet får påverkas, om den assisterade befruktningen sker med (*utesl.*) könsceller från den som får behandling och ett barn av motsatt kön med dessa könsceller skulle löpa avsevärd risk att få en allvarlig sjukdom.

(3 mom. som i RP)

6 §

Förintande av könsceller och embryon

Könsceller och embryon som lagrats skall förintas utan dröjsmål när det kommer till *tjänstetillhandahållarens* kännedom att den person vars könsceller det är fråga om eller den ena av de personer ur vars könsceller embryot har skapats har avlidit.

Könsceller och embryon som lagrats för att användas vid behandling av egen barnlöshet skall förintas utan dröjsmål när *tjänstetillhandahållaren* har mottagit en begäran om detta från den person vars könsceller det är fråga om, eller i fråga om embryon från den ena av de personer ur vars könsceller embryot härstammar.

Donerade könsceller och embryon skall förintas utan dröjsmål, om det i samband med en hälsokontroll eller på något annat sätt framgår att de inte kan användas för assisterad befruktning eller om donatorn i enlighet med 16 § 2 mom. har återkallat sitt samtycke till att de används för assisterad befruktning. Donerade könsceller och embryon skall förintas senast tio år efter det att donationen mottogs.

Om en *tjänstetillhandahållare* vet att en bestämd donators könsceller inte har använts för assisterad befruktning innan de förintats, skall *tjänstetillhandahållaren* meddela detta till Rättsskyddscentralen för hälsovården.

7 §

Användning av könsceller och embryon för andra ändamål

Utan hinder av 6 § kan könsceller och embryon i stället för att förintas användas för annat lovligt ändamål, om de vilkas könsceller (*utesl.*) det är fråga om eller de från vars könsceller embryona härstammar har samtyckt till detta skriftligen.

2 kap.

Utförande av assisterad befruktning

8 §

Hinder för utförande av assisterad befruktning

Assisterad befruktning får inte utföras om,

(1 punkten som i RP)

2) *åtminstone* den ena parten i det par som får behandling är gift med en tredje person,

(3—6 punkten som i RP)

9 §

Tjänstetillhandahållarens informationsskyldighet

Innan assisterad befruktning utförs skall *tjänstetillhandahållaren* förklara för den som får behandling vilken juridiska ställning barnet och övriga parter har.

Om donerade könsceller eller embryon används vid assisterad befruktning, skall *tjänstetillhandahållaren* dessutom informera den som får behandling om de eventuella verkningar som barnets biologiska ursprung kan ha på familjemedlemmarnas inbördes förhållanden samt hur eventuella problem kan förebyggas eller lindras. *Tjänstetillhandahållaren* skall se till att den som får behandling får möjlighet att samtala om dessa frågor med en expert.

(3 mom. som i RP)

10 §

Handling i vilken den som skall få behandling ger sitt samtycke

Samtycke till assisterad befruktning skall ges i en särskild handling (*behandlingssamtycke*) av vilken skall framgå

1) namn samt personbeteckning (*utesl.*) i fråga om (*utesl.*) dem som ger samtycket *eller födelsedatum om personerna inte har personbeteckning (identifieringsuppgifter)*,

(2—5 punkten som i RP)

6) datum samt underskrift av (*utesl.*) dem som gett samtycket och den *tjänstetillhandahållare* som tagit emot det.

Av *behandlingssamtycket* skall ett exemplar var ges till *dem* som gett sitt samtycke. Ett exemplar av handlingen skall deponeras i *tjänstetillhandahållarens* arkiv där den skall förvaras åtskild från parternas övriga journalhandlingar. Den som gett sitt samtycke till assisterad befruktning kan återkalla samtycket genom att meddela detta till *tjänstetillhandahållaren*.

11 §
(Som i RP)

12 §

Anteckningar och intyg över assisterad befruktning

I arkivexemplaret av *behandlingssamtycket* skall göras en anteckning om vilken metod för assisterad befruktning som har använts, om att eventuella villkor har beaktats, om tidpunkten för användning av metoden samt om konstaterad graviditet. *Tjänstetillhandahållaren* skall på begäran ge dessa uppgifter till den som behandlats genom assisterad befruktning.

(2 mom. som i RP)

(3 mom. *utesl.*)

3 kap.

Donation och överföring av könsceller och embryon

13 §
(Som i RP)

14 §

Donatorskod

I fråga om en donator skall i stället för hans eller hennes identifieringsuppgifter användas endast en kod (*donatorskod*) när han eller hon vid den hälsokontroll som avses i 13 § har godkänts som donator. Den *tjänstetillhandahållare* som har tagit emot donationen skall anteckna donatorskoden i det i 17 § 2 mom. avsedda arkivexemplaret av den handling som innehåller donatorns samtycke och på det kår i vilket de donerade könscellerna förvaras.

(2 mom. *utesl.*)

15 §

Uppgifter som skall inhämtas om donatorn

Utan hinder av vad som bestäms om skydd av personuppgifter får för ändamål som nämns i 5 § 3 mom. i samband med hälsokontrollen inhämtas och lagras uppgifter som beskriver donatorns hud-, ögon- och hårfärg, längd och etniska ursprung. Andra uppgifter om donatorn än de som avses *här* eller i 17 § får inte inhämtas.

16 §

Donatorns samtycke till användning av könsceller

En donators könsceller får användas för assisterad befruktning endast om donatorn har gett sitt samtycke till detta till den *tjänstetillhandahållare* som tar emot donationen. Innan samtycket tas emot skall donatorn informeras om de rättsliga och medicinska omständigheter som är förknippade med donation av könsceller.

(2 mom. *utesl.*)

Donatorn kan återkalla ett samtycke som avses i 1 (*utesl.*) mom. Återkallelsen har dock ingen verkan till den del donatorns könsceller har använts för assisterad befruktning innan den *tjänstetillhandahållare* som ansvarar för utförande av assisterad befruktning fått kännedom om återkallelsen. Återkallelsen skall lämnas till den *tjänstetillhandahållare* som har tagit emot donationen. *Tjänstetillhandahållaren* skall göra en anteckning om återkallelsen i donatorns i 17 § avsedda samtycke och utfärda ett intyg till donatorn över att återkallelsen har tagits emot samt lämna meddelande om återkallelsen till den *tjänstetillhandahållare* som de donerade könscellerna har överlämnats till för att användas vid assisterad befruktning.

(4 mom. *utesl.*)

Tjänstetillhandahållaren skall föra ett register över könsceller som den har fört över till en annan tjänstetillhandahållare. Registret skall ge följande information:

- 1) *donatorskod för den person vars könsceller har förts över,*
- 2) *tidpunkten för överföringen och*
- 3) *den tjänstetillhandahållare som könscellerna har förts över till. (Nytt 3 mom.)*

17 §

Handling i vilken donatorn ger sitt samtycke

Donatorns samtycke till att könsceller får användas för assisterad befruktning skall ges i en särskild handling (*donatorns samtycke*), av vilken skall framgå

- (1—4 punkten som i RP)
- (5 och 6 punkten *utesl.*)
- (5 punkten som 7 punkten i RP)
- 6) datum och underskrift av donatorn och den *tjänstetillhandahållare* som tar emot samtycket.

Ett exemplar av donatorns samtycke skall ges till donatorn. Ett exemplar av handlingen skall deponeras i den mottagande *tjänstetillhandahållarens* arkiv där den skall förvaras åtskild från donatorns övriga journalhandlingar.

18 §

Anmälan av uppgifter om donator till donationsregistret

Den *tjänstetillhandahållare* som har tagit emot en donation skall utan dröjsmål tillställa det donationsregister som avses i 22 § uppgifter om donatorskod och donatorns identifieringsuppgifter samt ange huruvida det är fråga om donation av spermier, äggceller eller embryon.

(2 mom. *utesl.*)

19 §

Förvaring och förstörande av handlingar som gäller donatorn

De uppgifter som i samband med den hälsokontroll som avses i 13 § har inhämtats om donatorn skall förvaras åtskilda från donatorns övriga journalhandlingar i arkivet hos den *tjänstetillhandahållare* som i enlighet med 17 § 2 mom. förvarar donatorns samtycke.

Donatorns identifieringsuppgifter, de personuppgifter om donatorn som har inhämtats i samband med hälsokontrollen, (*utesl.*) det arkivexemplar av donatorns samtycke som finns i *tjänstetillhandahållarens* arkiv och de registeruppgifter som avses i 16 § 3 mom. skall utplånas ur *tjänstetillhandahållarens* register två år efter det att de donerade könscellerna eller embryona användes eller förintades eller donerades för ändamål som avses i 7 §. *Den tjänstetillhandahållare som tar emot könsceller eller embryon skall utan dröjsmål underrätta den överförande tjänstetillhandahållaren om åtgärderna ovan.*

20 §

Donation och överföring av embryon

Den som får behandling kan donera överblivna embryon (utesl.) för att användas för behandling av någon annan genom assisterad befruktning, om de har skapats med personens könsceller för att användas vid egen assisterad befruktning. För donation krävs samtycke av både kvinnan och mannen. Bådadera betraktas som dona-

tor. Angående donation *och överföring* av överblivna embryon gäller vad som i denna lag föreskrivs om donation *och överföring* av könsceller.

(2 mom. som i RP)

21 §
(Som i RP)

4 kap.

Rätten för personer som har sitt ursprung i donerade könsceller eller embryon att få information

22 §

Donationsregistret

Rättsskyddscentralen för hälsovården för ett register över donationer av könsceller och embryon för assisterad befruktning (*donationsregistret*). På *grundval* av anmälan av en *tjänstetillhandahållare* införs i registret donatorns identifieringsuppgifter samt uppgifter om donatorskod *och* huruvida det är fråga om donation av spermier, äggceller eller embryon.

23 §

Rätt till information

En person som kan ha sitt ursprung i en donerad könscell eller ett donerat embryo har *utan hinder av sekretessbestämmelserna* efter att ha fyllt 18 år rätt att av *tjänstetillhandahållaren* få en kopia av behandlingssamtycket samt den donatorskod som har antecknats i handlingen i fråga. Genom att meddela donationsregistret donatorskoden har personen rätt att få uppgift om donatorns identitet.

(2 mom. *utesl.*)

5 kap.

Bestämmelser om verksamheten

24 §

Tillstånd

Lagring av könsceller och embryon samt utförande av assisterad befruktning förutsätter tillstånd av Rättsskyddscentralen för hälsovården. Tillstånd kan beviljas sådana verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården och specialistläkare som har den särskilda sakkunskap och personal som verksamheten kräver samt för verksamheten ändamålsenliga lokaler och apparater *och som visar att de har ordnat med den rådgivning som avses i 9 § på behörigt sätt*. Tillstånd kan också beviljas så att det bara gäller en viss lagrings- eller befruktningsmetod.

25 §

Lagringsavgifter

En *tjänstetillhandahållare* kan för lagring av könsceller och embryon ta ut en avgift som inte får överstiga vad som behövs för att täcka kostnaderna för verksamheten och skäligen arvodet.

26 §

Uppgifter om och granskning av verksamheten

En *tjänstetillhandahållare* skall lämna behöriga myndigheter uppgifter om sin verksamhet enligt denna lag för övervakning, uppföljning och statistikföring i enlighet med vad som närmare föreskrivs genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

(2 mom. som i RP)

27 §
(Som i RP)

28 §

Upphörande med verksamheten

När en *tjänstetillhandahållare* upphör med sin verksamhet skall de handlingar som gäller lagringen av könsceller och embryon överföras för förvaring till den offentliga *tjänstetillhandahållare* som Rättsskyddscentralen för hälsovården har bestämt eller till en privat *tjänstetillhandahållare* som samtycker till detta. Även det återstående lagret av könsceller eller embryon skall överföras till *tjänstetillhandahållaren* i fråga, om denne samtycker till detta. Annars skall lagret förintas.

När en *tjänstetillhandahållare* upphör med sin verksamhet, skall de behandlingssamtycken som getts inom den offentliga hälso- och sjukvården överföras till arkivet hos *tjänstetillhandahållarens* huvudman och de behandlingssamtycken som getts inom den privata hälso- och sjukvården till arkivet hos den länsstyrelse inom vars område tjänsterna har *tillhandahållits*.

På den som tagit emot lagret eller handlingar som gäller lagret tillämpas denna lags bestämmelser om *tjänstetillhandahållarens* rättigheter och skyldigheter.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

29 och 30 §
(Som i RP)

31 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet meddelas vid behov närmare bestämmelser om

(1—3 punkten som i RP)

4) *det register som skall föras enligt 16 § 3 mom.*

(5 och 6 punkten som 4 och 5 punkten i RP)

7) *avgifter som avses i 25 §,*

8) *tjänstetillhandahållarnas skyldighet att lämna uppgifter om sin verksamhet enligt 26 §,*

(9 och 10 punkten som 8 och 9 punkten i RP)

7 kap.

Straffbestämmelser

32—36 §
(Som i RP)

8 kap.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

37 §
(Som i RP)

38 §

Övergångsbestämmelser

Könsceller och embryon som före denna lags ikraftträdande har donerats för användning vid assisterad befruktning får användas för nämnda ändamål bara

1) om donatorn har samtyckt till att uppgift om hans identitet i enlighet med 23 § kan ges till det barn som föds, *eller*

2) i tre år efter att lagen har trätt i kraft för att ett barn till den som får behandling som tidigare fötts till följd av assisterad befruktning skall kunna få ett biologiskt helsyskon.

Har ansökan om tillstånd enligt 24 § gjorts före lagens ikraftträdande, kan *tjänstetillhandahållaren* efter ikraftträdandet med iakttagande av bestämmelserna i denna lag fortsätta sin verksamhet utan tillstånd till dess att ansökan har avgjorts. En sådan ansökan om tillstånd skall avgöras inom ett halvt år efter lagens ikraftträdande.

2.

Lag**om ändring av lagen om faderskap**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 5 september 1975 om faderskap (700/1975) 3 § 2 mom., 10 §, 28 § 1 mom., 34 §, 35 § 4 mom. och 42 § 2 mom., av dessa lagrum 34 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 927/2002 och 42 § 2 mom. sådant det lyder i lag 351/1980, samt

fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 351/1980, ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 3 a § som följer:

3 §
(Som i RP)

3 a §

Fadern till ett barn som har fötts till följd av assisterad befruktning

Har barnets mor fått sådan assisterad befruktning som avses i lagen om assisterad befruktning (/) och kan det anses vara styrkt att barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, *skall* den man som i samråd med modern gett sitt samtycke till behandlingen *fastställas*

som far till barnet. (*Utesl.*) Är barnet fött under äktenskap eller under den i 2 § nämnda tiden efter att äktenskapet hade upplösts på grund av mannens död, är dock den äkta mannen barnets far i enlighet med vad som föreskrivs i 2 §.

(2 mom. som i RP)

10, 28, 34, 35 och 42 §
(Som i RP)

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 5 oktober 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tuija Brax /gröna
vordf. Susanna Rahkonen /sd
medl. Esko Ahonen /cent
Leena Harkimo /saml
Lasse Hautala /cent
Tatja Karvonen /cent
Petri Neittaanmäki /cent
Heli Paasio /sd
Lyly Rajala /saml

Jukka Roos /sd
Tero Rönni /sd
Petri Salo /saml
Pertti Salovaara /cent
Minna Sirnö /vänst
Juhani Sjöblom /saml
Timo Soini /saf
Astrid Thors /sv.

Sekreterare var

utskottsråd Risto Eerola.

RESERVATION

Motivering

Vi anser att lagen om assisterad befruktning inte ska kräva att den som får vård måste leva i äktenskap eller under äktenskapsliknande förhållanden. Lagen bör alltså fortsatt tillåta den praxis som vi i Finland har tillämpat i ett tiotal år inom assisterad befruktning. Vi tillstyrker följaktligen lagen i den form som regeringen föreslår.

Barnets bästa bör självfallet ha högsta prioritet i lagstiftningen. Vi ställer barnet främst om vi tillstyrker propositionen som kräver att en kvinna som genomgår assisterad befruktning ska kunna ge barnet en balanserad utveckling. Det är ett krav som måste uppfyllas av var och en som vill genomgå behandling oavsett social status och sexuell läggning. I vilket fall som helst kommer den behandlande läkaren före behandlingen att försäkra sig om att barnets bästa tillgodoses. Därför kan barnets bästa inte vara ett godtagbart kriterium för att över lag frånta kvinnor som lever ensamma eller i parrelation med en annan kvinna möjligheten att få genomgå assisterad befruktning. Den behandlande läkaren har rätt att förvägra behandling om han eller hon misstänker att barnet inte kommer att få en balanserad utveckling.

Utskottet har uppgifter om att det praktiskt taget bara är par bestående av en kvinna och en man som får assisterad befruktning inom den offentliga hälso- och sjukvården, alltså på samhällets bekostnad. Behandlingen ges vid infertilitet på medicinska indikationer. Det betyder att kostnaderna för behandlingen kan ersättas med stöd av sjukförsäkringslagen bara om barnlösheten har medicinska orsaker. Ingenting ändras i det hänseendet om lagförslaget godkänns i enlighet med propositionen. Även om ensamstående kvinnor eller lesbiska par framöver skulle få genomgå assisterad befruktning, kommer huvudregeln fortfarande att vara att behandlingen inte bekostas med offentliga medel, utan att de måste stå för kostnaderna själva.

Att lagen skulle utsträckas till ensamstående kvinnor eller lesbiska par innebär således inte att

behandlingen skulle bekostas med offentliga medel.

När rätten att få genomgå assisterad befruktning begränsas på det sätt som lagutskottet föreslår, är det bara kvinnor som lever i parförhållande med en man som får genomgå behandling. Därmed får inte alla kvinnor rätt till behandling på lika villkor. I likhet med grundlagsutskottet (GrUU 25/2006 rd) anser vi att lagförslaget i propositionen bättre uppfyller jämlikhetsmålen i 6 § i grundlagen än det förslag som en majoritet i lagutskottet förordar.

Också ensamstående kvinnor och kvinnor som lever i parförhållande med en annan kvinna kan ha sjukdomar som gör att de inte kan befruktas utan assisterad befruktning. Utskottsmajoritetens förslag stoppar möjligheterna för dem att få behandling. Enligt vår uppfattning är det både grundlöst och diskriminerande att på det sättet begränsa möjligheterna för personer med någon sjukdom att få medicinsk behandling på grund av sin familjesituation eller sexuella läggning.

Vårt samhälle har accepterat att familjer bestående av mamma och barn är familjer i vårt samhälle på samma sätt som alla andra familjformer. Ensamstående kvinnor har till exempel rätt att adoptera.

Det faktum att ensamstående kvinnor och lesbiska par fråntas möjligheten att få genomgå assisterad befruktning hindrar inte att de skaffar barn med andra medel, till exempel genom behandling i något annat land. I till exempel Sverige kan lesbiska kvinnor få assisterad befruktning. I Estland och Ryssland kan både lesbiska par och ensamstående kvinnor få behandling. I Norge tillåter lagen bara behandling för par bestående av en man och en kvinna. Men enligt uppgifter till utskottet har detta inte varit något hinder för ensamstående kvinnor och lesbiska par att skaffa barn.

När ensamstående kvinnor och lesbiska par inte tillåts få behandling ställer det till med problem för barnets rätt att få information om sitt ursprung. Om ensamstående kvinnor och lesbis-

ka par måste låta behandla sig utomlands eller laborera med insemination hemma för att få barn, kommer barnen inte nödvändigtvis att få reda på vem som har donerat könscellerna. Detta trots att propositionen garanterar barn som föds till följd av assisterad befruktning denna rätt till information. Därmed gäller olika villkor för barnen. Problemets allvar återspeglas av att grundlagsutskottet anser barnets rätt att få information om donatorns identitet vara en viktig rätt som är skyddad genom bestämmelserna om privatlivet i 10 § i grundlagen (GrUU 59/2002 rd).

Det är inte heller helt ofarligt för hälsan att tillämpa insemination hemma eller andra liknande metoder, vilket ensamstående kvinnor och lesbiska par blir tvungna att göra för att skaffa barn. Social- och hälsovårdsutskottet (ShUU 7/2006 rd) påpekar att det gynnar kvinnors och

barns hälsa att assisterad befruktning tillåts i varierande familjekonstellationer eftersom donatorn då måste genomgå hälsokontroll.

I betänkandet föreslår utskottet också en del andra ändringar än bara de som har samband med kravet på parrelation. Ändringarna framgår av betänkandet och vi tillstyrker dem.

Förslag

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi

*att lagförslagen godkänns med följande ändringar (**Reservationens ändringsförslag**) och*

att lagmotion LM 140/2005 rd förkastas i enlighet med utskottets betänkande.

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag

om assisterad befruktning

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §
(Som i LaUB)

2 §

Definitioner

I denna lag avses med
(1 och 2 punkten som i RP)
(3—6 punkten som 2—5 punkten i LaUB)

3 och 4 §
(Som i LaUB)

5 §

Inverkan på barnets egenskaper

(1 mom. som i LaUB)
(2 mom. som i RP)
(3 mom. som i LaUB)

6 §

Förintande av könsceller och embryon

(1 och 2 mom. som i LaUB)
(3 mom. som i RP)
(4 mom. som i LaUB)

7 §
(Som i LaUB)

2 kap.

Utförande av assisterad befruktning

8 §
(Som i RP)

9 §
(Som i LaUB)

10 §

*Handling i vilken den som skall få behandling
ger sitt samtycke*

Samtycke till assisterad befruktning skall ges i en särskild handling (*behandlingssamtycke*) av vilken skall framgå

1) namn samt personbeteckning eller födelse-
datum i fråga om *den eller* dem som ger sam-
tycket (*identifieringsuppgifter*),

(2—5 punkten som i LaUB)

6) datum samt underskrift av *den eller* dem
som gett samtycket och den tjänstetillhandahåll-
are som tagit emot det.

Ett exemplar av behandlingssamtycket skall
ges till *den* som gett sitt samtycke. Ett exemplar
av handlingen skall deponeras i tjänstetillhanda-
hållarens arkiv där den skall förvaras åtskild från
parternas övriga journalhandlingar. Den som
gett sitt samtycke till assisterad befruktning kan
återkalla samtycket genom att meddela detta till
tjänstetillhandahållaren.

11 §
(Som i LaUB)

12 §

*Anteckningar och intyg över assisterad befrukt-
ning*

(1 och 2 mom. som i LaUB)

*Den tjänstetillhandahållare som utfört den
assisterade befruktningen skall utan dröjsmål*

*underrätta den tjänstetillhandahållare som ta-
git emot donationen när ett barn har fötts efter
assisterad befruktning som avses i 16 § 2 mom.
och vid behandlingen har använts spermier av
en donator som gett sitt samtycke till att han kan
fastställas vara far till det barn som föds som re-
sultat av behandlingen. Den tjänstetillhandahål-
lare som tagit emot donationen skall utan dröjs-
mål underrätta donatorn om barnets födelse och
lämna donatorn uppgift om den donatorskod
som använts om honom och om den tjänstetill-
handahållare som utfört den assisterade be-
fruktningen.*

3 kap.

Donation och överföring av könsceller och embryon

13 §
(Som i LaUB)

14 §

Donatorskod

(1 mom. som i LaUB)

(2 mom. som i RP)

15 §
(Som i LaUB)

16 §

*Donatorns samtycke till användning av könscel-
ler*

(1 mom. som i LaUB)

(2 mom. som i RP)

Donatorn kan återkalla ett samtycke som av-
ses 1 och 2 mom. Återkallelsen har dock ingen
verkan till den del donatorns könsceller har an-
vänts för assisterad befruktning innan den tjäns-
tetillhandahållare som ansvarar för utförande av
assisterad befruktning fått kännedom om åter-
kallelsen. Återkallelsen skall lämnas till den
tjänstetillhandahållare som har tagit emot dona-
tionen. Tjänstetillhandahållaren skall göra en

anteckning om återkallelsen i donatorns i 17 § avsedda samtycke och utfärda ett intyg till donatorn över att återkallelsen har tagits emot samt lämna meddelande om återkallelsen till den tjänstetillhandahållare som de donerade köns-cellererna har överlämnats till för att användas vid assisterad befruktning.

Om återkallelsen gäller ett i 2 mom. avsett samtycke till fastställande av faderskap skall både den tjänstetillhandahållare som tagit emot återkallelsen och den tjänstetillhandahållare som fått meddelandet se till att de kärl som innehåller oanvända köns-celler förses med en ny donatorskod som meddelas av den tjänstetillhandahållare som tagit emot återkallelsen och av vilken det framgår att samtycke till fastställande av faderskap inte har getts.

(5 mom. som 3 mom. i LaUB)

17 §

Handling i vilken donatorn ger sitt samtycke

Donatorns samtycke till att köns-celler får användas för assisterad befruktning skall ges i en särskild handling (*donatorns samtycke*), av vilken skall framgå

(1—4 punkten som i LaUB)

(5 och 6 punkten som i RP)

(7 och 8 punkten som 5 och 6 punkten i LaUB)

(2 mom. som i LaUB)

18 §

Anmälan av uppgifter om donator till donationsregistret

(1 mom. som i LaUB)

(2 mom. som i RP)

19 §

Förvaring och förstörande av handlingar som gäller donatorn

(1 mom. som i LaUB)

Donatorns identifieringsuppgifter, de personuppgifter om donatorn som har inhämtats i sam-

band med hälsokontrollen, det arkivexemplar av donatorns samtycke som finns i tjänstetillhandahållarens arkiv och de registeruppgifter som avses i 16 § 5 mom. skall utplånas ur tjänstetillhandahållarens arkiv två år efter det att de donerade köns-cellererna eller embryona användes eller förintades eller donerades för ändamål som avses i 7 §. Den tjänstetillhandahållare som tar emot köns-celler eller embryon skall utan dröjsmål underrätta den överförande tjänstetillhandahållaren om åtgärderna ovan.

20 §

Donation av embryon

Ett par med vars köns-celler embryon har skapats för att användas vid egen assisterad befruktning kan (*utesl.*) donera överblivna embryon för att användas för behandling av någon annan genom assisterad befruktning. *För donation krävs samtycke av både kvinnan och mannen. Båda delarna betraktas som donator.* Angående donation och överföring av överblivna embryon gäller vad som i denna lag föreskrivs om donation och överföring av köns-celler.

(2 mom. som i LaUB)

21 §

(Som i LaUB)

4 kap.

Rätten för personer som har sitt ursprung i donerade köns-celler eller embryon att få information

22 §

Donationsregistret

Rättsskyddscentralen för hälsovården för ett register över donationer av köns-celler och embryon för assisterad befruktning (*donationsregistret*). På anmälan av en tjänstetillhandahållare införs i registret donatorns identifieringsuppgifter samt uppgifter om donatorskoden, *eventuellt i 16 § 2 mom. avsett samtycke till faststäl-*

lande av faderskap och återkallelse av ett sådant samtycke samt huruvida det är fråga om donation av spermier, äggceller eller embryon.

23 §

Rätt till information

(1 mom. som i LaUB)

Om assisterad befruktning som avses i 16 § 2 mom. har utförts och spermadonatorn har gett sitt samtycke till att han kan fastställas vara far till det barn som föds som resultat av behandlingen, har barnets mor och barnet rätt att av tjänstetillhandahållaren få uppgift om donatorskoden och genom att meddela donationsregistret koden få uppgift om donatorns identitet.

5 kap.

Bestämmelser om verksamheten

24—28 §
(Som i LaUB)

6 kap.

Särskilda bestämmelser

29 och 30 §
(Som i LaUB)

31 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet meddelas vid behov närmare bestämmelser om

(1—3 punkten som i LaUB)

4) register som skall föras enligt 16 § 5 mom.,

(5—10 punkten som i LaUB)

7 kap.

Straffbestämmelser

32—36 §
(Som i LaUB)

8 kap.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

37 och 38 §
(Som i LaUB)

2.

Lag**om ändring av lagen om faderskap**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 5 september 1975 om faderskap (700/1975) 3 § 2 mom., 10 §, 28 § 1 mom., 34 §, 35 § 4 mom. och 42 § 2 mom., av dessa lagrum 34 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 927/2002 och 42 § 2 mom. sådant det lyder i lag 351/1980, samt

fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 351/1980, ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 3 a § som följer:

3 §
(Som i LaUB)

3 a §

Fadern till ett barn som har fötts till följd av assisterad befruktning

Har barnets mor fått sådan assisterad befruktning som avses i lagen om assisterad befruktning (/) och kan det anses vara styrkt att barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, är den man som i samråd med modern gett sitt samtycke till behandlingen far till barnet. *Har behandlingen bara gällt en kvinna, är den man vars spermier har använts vid behand-*

lingen far till barnet om han gett sitt samtycke till fastställande av faderskap enligt 16 § 2 mom. i nämnda lag. Är barnet fött under äktenskap eller under den i 2 § nämnda tiden efter att äktenskapet hade upplösts på grund av mannens död, är dock den äkta mannen barnets far i enlighet med vad som föreskrivs i 2 §.

(2 mom. som i LaUB)

10, 28, 34, 35 och 42 §
(Som i LaUB)

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i LaUB)

Helsingfors den 5 oktober 2006

Tatja Karvonen /cent
Pertti Salovaara /cent
Susanna Rahkonen /sd
Astrid Thors /sv

Minna Sirnö /vänst
Leena Harkimo /saml
Heli Paasio /sd
Tuija Brax /gröna